

LIETUVOS
DARBDAVIŲ
KONFEDERACIJA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Užsakovas
Lietuvos darbdavių konfederacija

VERSLO TVARUMO IR ATSAKINGUMO INDEKSAS

METODIKA

Vykdytojas
UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

2019 m.

TURINYS

Tekste vartojamos santrumpos	3
Sąvokų žodynėlis.....	4
Lentelių sąrašas	5
Paveikslų sąrašas	5
ĮŽANGA	6
1. ĮMONIŲ SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ IR JOS VERTINIMO METODAI	8
1.1. Įmonių socialinė atsakomybė.....	8
1.2. ĮSA veiklos organizavimo instrumentai: gairės ir standartai	9
1.3. ĮSA vertinimo patikimumas: indeksai.....	12
2. NACIONALINIS VERSLO TVARUMO IR ATSAKINGUMO INDEKSAS.....	14
2.1. Tinkamiausios ĮSA vertinimo sistemos identifikavimas	14
2.2. Indekso struktūra ir lygmenys.....	15
2.3. Duomenų vertinimas ir patikimumas.....	16
2.4. Indekso naudojimo procesas	17
2.5. Rezultatų skaičiavimas	19
2.6. Indekso pildymo rekomendacijos	22
APIBENDRINIMAS	24
LITERATŪROS SĄRAŠAS	25
PRIEDAI	26
1 priedas. Klausimynas.....	26
2 priedas. Verslo tvarumo ir atsakingumo indekso naudotojo instrukcija	26

Tekste vartojamos santrumpos

CDP	Organizacija ir projektas tiriantis pasaulinių korporacijų veiklos įtaką klimato pokyčiams (buvęs angl. <i>Carbon Disclosure Project</i>)
DV	Darnus vystymasis
DVT	Darnaus vystymosi tikslai
GRI	Pasaulinė atskaitingumo iniciatyva (angl. Global Reporting Initiative)
ĮSA	Įmonių socialinė atsakomybė
ISO	Tarptautinė standartų organizacija
JT PS	Jungtinių Tautų Pasaulinis susitarimas
MVĮ	Mažos ir vidutinės įmonės
NVO	Nevyriausybinių organizacija
OSA	Organizacijų socialinė atsakomybė
SA	Socialinė atsakomybė
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TV	Tvarus vystymasis
VDI	Valstybinė darbo inspekcija

Sąvokų žodynelis

Ekspertas – įmonių pridamus duomenis ir komentarus indekse vertinantis asmuo, turintis specifinės srities kompetencijų bei patirties ir kompetencijų atsakingo verslo srityje.

Gairės – tai tam tikri normatyviniai principai, rašytinės nuorodos, padedančios suvokti ĮSA veiksmų kryptis (pvz., tarptautiniai susitarimai, konvencijos deklaracijos) arba pripažinti nurodomojo pobūdžio tarptautiniai instrumentai verslo elgsenai, veiklos pobūdžiui.

Indeksas – tai tam tikra lyginamoji priemonė, kuria siekiama reitinguoti ir nustatyti verslo tvarumo ir atsakingumo lygį pagal tam tikrą vieningą struktūrą (klausymą).

Instrumentai – tai gairės, standartai ir kitos rašytinės nuorodos ar sistemos, padedančios įgyvendinti ĮSA – organizuoti, stebėti, kontroliuoti procesus, raportuoti duomenis.

Standartas – tai kompetentingų organizacijų priimtas ir patvirtintas normatyvinis dokumentas, nustatantis ĮSA visumos ar atskirų verslo tvarumo procesų, metodų, sąvokų, simbolių arba kitų objektų privalomas normas, taisykles ir reikalavimus jiems, siekiant optimalios tvarkos apibrėžtoje situacijoje.

Vietos bendruomenė šiame kontekste suprantama kaip grupė asmenų, esančių socialinėje sąveikoje su įmone, tam tikroje teritorijoje ir turinti tarpusavio ryšius. Tai gali būti bendruomenė, kuri yra toje pačioje geografinėje vietoje, kur veikia įmonė, taipogi gali būti vietos bendruomenė, susijusi su įmonės tiekimo grandinės geografinė vieta.

Lentelių sąrašas

1 lentelė. ĮSA instrumentai pagal pagrindinę paskirtį	12
2 lentelė. Indekso sistema.....	15
3 lentelė. Indekso temų sandara.....	15
4 lentelė. Indekso balų skyrimo sistema	19
5 lentelė. Indekso sandara: verčių suteikimas	20
6 lentelė. Įmonės įvertinimo pavyzdys.....	21
7 lentelė. Indekso balai ir rezultatai.....	21

Paveikslų sąrašas

1 pav. Tipinio ĮSA indekso sandara	13
2 pav. Indekso lygmenys	16
3 pav. Suinteresuotos šalys, galinčios dalyvauti vertinimo procese	17
4 pav. Įmonių grupavimas pagal indekso rezultatus	19
5 pav. Indekso procesas: duomenys ir rezultatai	22

IŽANGA

Pasaulio ir ES diskusijų apie globalizaciją, konkurencingumą ir darnų vystymąsi kontekste, verslo atsakomybė – ypač svarbi dalis. Įmonių socialinė atsakomybė (ĮSA) yra plati sąvoka, apimanti visą produkto ar paslaugos kūrybos / gamybos ciklą ir su tuo susijusius aplinkosauginius, socialinius, finansinius bei etinius aspektus.

Natūralus visuomenės lūkestis, kad verslas veiks atsakingai ir vadovausis universaliais, visuotinai pripažįstamais atsakingumo principais. Suinteresuotos grupės gali tinkamai įvertinti verslo atsakomybę tik tada, kai įmonė pateikia aktualią, skaidrią, suprantamą, lengvai prieinamą informaciją, kurią būtų galima palyginti ir jos pagalba suprasti skirtingų rinkos dalyvių atsakomybės lygius.

Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, populiarėja socialiai atsakingos veiklos idėjos. Vis daugiau mūsų šalies verslo atstovų, paveikti globalizacijos procesų, savo veiklą orientuoja ne tik į siekiamą pelną, bet ir į visuomenės poreikius, atsakingai žiūri į žmogaus teises, aplinkos tausojimą, socialinį solidarumą. Savo veiklą grįsdamos atsakingais principais, įmonės prisideda prie darnaus vystymosi, įgyja konkurencinį pranašumą rinkoje, pelnydamos tarptautinį, vartotojų pripažinimą, gerindamos organizacijos įvaizdį, kurdamos palankias darbo sąlygas ir t. t. Įmonėms tampa labai svarbu apibrėžti savo socialinės atsakomybės kryptis ir veiklų erdvę, kad organizacijos žingsnius sekantys klientai be pastangų suvoktų, kodėl įmonė inicijuoja, remia ir vykdo vienus ar kitus pokyčius, užima tam tikrą poziciją.

Įmonės gana dažnai tik viešai deklaruoja esančios atsakingos ir pritariančios atsakingo verslo idėjai, tačiau nesinaudoja jokia pripažinta metodologija, siekdamos analizuoti ir matuoti savo poveikius. Tokių įmonių atsakomybė dažniausiai apsiriboja socialinėmis iniciatyvomis ar skiriama labdara. Tuo tarpu verslo atsakomybė – gerokai platesnė sąvoka, apimanti visą verslo veiklos poveikių kontekstą.

Lietuvai neturint vieningo standarto, indekso ar kito pasilyginimo įrankio socialinės atsakomybės srityje, ne viena organizacija ar institucija imasi įvertinimo – teikia apdovanojimus už atsakingo verslo iniciatyvas. Apdovanojimai yra puiki paskata verslui vystyti socialinės atsakomybės veiklas, tačiau šių vertinimų rezultatai dažnai sukelia nemažai diskusijų dėl patikimumo: pretendentų vertinimai į apdovanojimus yra vykdomi vadovaujantis skirtingais kriterijais, neatskleidžiant nei vertinimo sistemos, nei jų dalyvių, nei vertintojų, tad pasakyti, kuri iš visų per metus nominuotų įmonių yra objektyviai socialiai atsakingiausia – beveik neįmanoma.

Augant susidomėjimui ĮSA pasauliniu mastu, randasi daug naujų apdovanojimų ir pripažinimo formų, siūlymų taikyti vertinimo rodiklius, atlikti tyrimus, kaip ĮSA suvokia suinteresuotosios šalys, socialinius ir aplinkos apsaugos aspektus įtraukti į viešųjų pirkimų konkursų vertinimo kriterijus ir dar daugiau iniciatyvų, kurios būtų varomoji išorinė ĮSA skatinimo jėga.

2015 m. atliktos Baltijos šalių verslo apklausos duomenimis, daugelis Lietuvos įmonių vadovaujasi JT Pasaulinio susitarimo principais ir GRI arba specifiniais sektoriniais vadybos standartais (pvz., ISO 14001, OHSAS 18001)¹. Vėlesnių tyrimų šioje srityje nebuvo atlikta.

Analizuojant esamą ĮSA situaciją Lietuvoje pastebima, kad nuo klausimų: „Ar reikia?“, „Kokia iš to nauda?“ pereinama į kitą etapą, kur ieškoma atsakymo į klausimą „kaip?“, t. y. daug kas žino terminą *socialinė atsakomybė*, tačiau paaiškinti konkrečiau, kaip tą įgyvendinti, dar nelabai gali. Jau yra parengta ir šiuo metu rengiama nemažai priemonių, metodikų, leidinių, kurie padeda / padės atsakyti į klausimą „kaip?“, tačiau vis dar išlieka didelė spraga ieškant metodinių priemonių, leidžiančių įsivertinti savo įmonės SA lygį, juo labiau pasilyginti tarpusavyje.

¹ Atsakomybė versle: ką turime ir ko trūksta Lietuvoje?, 2015

Lietuvoje vis dar nėra visuotinai pripažinto indekso, metodinės priemonės, kuri objektyviai leistų įsivertinti savo įmonės ĮSA lygį ir pasilyginti su kitomis įmonėmis. Paskatinus įmones būti atsakingomis, į savo veiklą integruoti darnaus verslo principus, atsirado naujas iššūkis – kaip įvertinti, ar įmonė pakankamai atsakinga?

Siekiant užtikrinti ĮSA rezultatų matavimą ir ĮSA duomenų prieinamumo gerinimą, vienas iš tikslų – **Lietuvos verslo tvarumo ir atsakingumo indeksas, kuris padėtų objektyviai matuoti pažangą ĮSA srityje pagal objektyvius rodiklius.**

Nacionalinio verslo tvarumo ir atsakingumo indekso tikslas – matuoti organizacijos ĮSA pasiekimus ir pateikti apie tai informaciją, siekiant gerinti suinteresuotųjų grupių informavimą. Nepriklausoma įmonių atsakomybės lyginamoji analizė yra pripažintas verslo atsakomybės skatinimo instrumentas. Tokius indeksus turi dauguma ES šalių.

Metodiką sudaro ĮSA ir jos vertinimo būdų pristatymas, geroji praktika, remiantis kuria parengtas šis indeksas, pasirinkti instrumentai ir principai, įmonių vertinimo sistema, nurodoma, kur atkreiptinas dėmesys ir pateikiami siūlymai, kaip valdyti ir vystyti, pateikiamos sėkmingo naudojimo ir vystymo rekomendacijos.

Lietuvos verslo tvarumo ir atsakingumo indeksas parengtas UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ ekspertų komandai bendradarbiaujant su Lietuvos darbdavių konfederacija, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos inicijuotą projektą „Įmonių socialinės atsakomybės skatinimas“, Nr.08.4.1-ESFA-V-405-01-0001.

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmy programa

LIETUVOS
DARBDAVIŲ
KONFEDERACIJA

1. ĮMONIŲ SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ IR JOS VERTINIMO METODAI

1.1. Įmonių socialinė atsakomybė

Verslo atsakomybė, arba dažniau vartojamas terminas – įmonių socialinė atsakomybė (ĮSA), – apima sistemingą aplinkosaugos, socialinių, etinių ir finansinių aspektų integravimą į verslo veiklą. Europos Komisija (EK) įmonių socialinę atsakomybę yra apibrėžusi kaip „įmonių atsakomybę už jų daromą poveikį visuomenei“² pabrėždama, kad įmonės turi įdiegti procesus, užtikrinančius aplinkos apsaugos, etikos, žmogaus teisių ir vartotojų lūkesčių integraciją į verslo strategijas ir bendradarbiavimą su suinteresuotosiomis šalimis. Lietuvoje taip pat vartojama sąvoka „organizacijų socialinė atsakomybė“ (OSA).

ĮSA yra svarbi pasaulinių ir ES diskusijų apie globalizaciją, konkurencingumą ir darnų vystymąsi dalis: prisiimdamos socialinę atsakomybę įmonės gali gerokai prisidėti siekiant ES sutarties tikslų, susijusių su darniu vystymusi ir labai konkurencinga socialinės rinkos ekonomika³.

Žinomiausia ĮSA iniciatyva pasaulyje, apie kurią 1999 m. paskelbė Jungtinės Tautos (JT) – „Pasaulinis susitarimas“, – skatinanti verslą veikti atsakingai: nedaryti žalos aplinkai, bendruomenei, kitiems verslams ir bendromis pastangomis su JT, valdžios institucijomis ir NVO dalyvauti sprendžiant socialines ir aplinkos apsaugos problemas, prisidėti prie visuomenės raidos ir ekonomikos augimo. „Pasaulinio susitarimo“ klausimynas šiuo metu ypač plačiai naudojamas kaip ĮSA veiklos įsivertinimo įrankis, leidžiantis verslui pačiam atrasti savo silpnąsias ir stipriąsias ĮSA puses⁴. Šioje iniciatyvoje dalyvauja tūkstančiai įvairių šalių įmonių ir organizacijų.

Pastaruoju metu JT kreipia viso pasaulio verslo dėmesį skatindama iki 2030 m. įgyvendinti Darnaus vystymosi tikslus (DVT) ir šalims bei bendruomenėms⁵, sutelkus pajėgas, spręsti problemas trimis darnaus vystymosi aspektais (aplinkos, socialiniu ir ekonominiu), apimančiais skurdo, nelygybės, maisto saugos, sveikatos, tvaraus vartojimo ir gamybos, augimo, užimtumo, infrastruktūros, tvaraus gamtinių išteklių valdymo, kovos su klimato kaita, lyčių lygybės, taikios ir įtraukios visuomenės ir kt. sritis sprendimą.

Kaip verslas dalyvauja vykdydamas atsakingą veiklą, kokiomis gairėmis vadovaujasi – nėra reglamentuojama, tai priklauso nuo kiekvienos įmonės pasirinkimo. ĮSA sritis neturi sertifikuojamo standarto, tik gaires, rekomenduojamas praktikas. Kai kurios iš jų taikomos itin plačiai, kitos – specifiskai, pagal veiklos pobūdį. Greta pasirinktų ĮSA valdymo gairių, kuriomis vadovaujамasi, įmonėje pagal įmonės veiklos specifiką gali būti įdiegtas ne vienas su ĮSA susijęs sertifikuojamas standartas.

ĮSA gali būti įgyvendinama įmonėse pasinaudojant daugybę metodologinių priemonių. **Kaip nurodo didžiausia ir išsamiausia ĮSA matavimo ir valdymo duomenų bazė „Global Value“**, tokių priemonių priskaičiuojama daugiau kaip 200.⁶ Dauguma metodologijų yra skirtos įmonių aplinkosauginiam ir socialiniam veiksmingumui pamatuoti, įvertinti poveikius, esamą situaciją ir tolesnes veiklas.

Pasaulinė praktika rodo, kad populiariausi ĮSA veiklos organizavimo instrumentai padeda ne tik valdyti ĮSA, bet ir patiems **įsivertinti**, stebėti savo pažangą. Kaip antai JT „Pasaulinis susitarimas“ pateikia savo veiklos įsivertinimo vadovą, kurį užpildžiusios įmonės gali parengti ataskaitas. Populiari „Visuotinė atskaitingumo iniciatyva“ (angl. *Global Reporting Initiative*, GRI) – taip pat įmonės *įsivertinimo* vadovas. GRI už atskirą mokestį siūloma įmonėms palyginti ir įvertinti jų pateiktas ataskaitas (pažymėtina, kad GRI peržiūrėtų ir įvertintų Lietuvos įmonių ataskaitų nėra).

² Europos Komisijos „Atnaujinta Europos Sąjungos 2011–2014 m. įmonių socialinės atsakomybės strategija“, 2011

³ Apie įmonių socialinę atsakomybę, SADM svetainė

⁴ Pasaulinio susitarimo svetainė

⁵ Lietuvos statistikos departamento svetainė

⁶ „Global Value Tolkit“ svetainė

1.2. ĮSA veiklos organizavimo instrumentai: gairės ir standartai

ĮSA organizavimo instrumentus galima suskirstyti į dvi stambias grupes:

- Bendrojo pobūdžio – **gairės**, padedančios organizuoti atsakingą veiklą pagal tradicinius verslo ĮSA aspektus (aplinkosauginį, ekonominį ir socialinį).
- Specifiniai – **standartai**, skirti tam tikriems ĮSA aspektams arba konkrečioms pramonės šakoms, priklausomai nuo verslo sektoriaus, daromo poveikio ar kitų ypatumų, pvz., didesnį dėmesį skiriant žmogaus teisėms, aplinkosaugai, darbų saugai ar pan.

Visgi kai kurios šalys turi ir savo nacionalinius įmonių atsakomybės reitingavimo instrumentus, nes tai priklauso nuo šalies rinkos specifikos ir vietos įmonių ĮSA brandos lygio. Populiariausios gairės bei standartai įmonėms padeda ne tik organizuoti ĮSA veiklą, bet ją vertinti ir raportuoti apie ją.

Bendrojo pobūdžio ĮSA instrumentai – gairės

Žemiau pristatomos dažniausiai pasaulinėje praktikoje taikomos ĮSA valdymo gairės.

Pasaulinė atskaitingumo iniciatyva (angl. *Global Reporting Initiative, GRI*) laikoma pažangiausia nefinansinės informacijos (kokia ir yra ĮSA informacija) atskleidimo forma – ji tinka naudoti tiek stambaus, tiek vidutinio ar smulkaus verslo įmonėms. Kiekviena įmonė šį standartą gana paprastai gali prisitaikyti sau, nustačiusi savo svarbiausią daromą poveikį. Tai atskaitomybės sistema, plačiai ir išsamiai apimanti ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius rodiklius.

Dažnai tarptautinėje praktikoje vis dar naudojamo JT „Pasaulinio susitarimo“ (angl. *UN Global Compact*) gairės apima 10 universalių principų, vienijančių 4 sritis: žmogaus teisių, darbo teisės, antikorupcijos ir aplinkosaugos. Pagrindiniai dokumentai, kuriais remiasi šis susitarimas: Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, TDO Deklaracija dėl pagrindinių principų ir teisių darbe, Rio de Žaneiro Deklaracija dėl aplinkosaugos ir plėtros ir JT Konvencija prieš korupciją. Šių principų pagrindu sukurtas išsamus klausimynas, kuriuo naudojamosi įmonės gali įsivertinti savo daromus poveikius ir pamatyti tobulintinas sritis.

EBPO (angl. *OECD*) **gairės daugiašalėms įmonėms**. Tai vienintelis tarptautiniu mastu sutartas ir visapusiškas atsakingo verslo kodeksas, kurį EBPO šalys narės įsipareigojo įgyvendinti ir skatinti. Pateikiami gerosios praktikos principai ir standartai, atitinkantys taikytinus įstatymus ir tarptautiniu mastu pripažįstamus standartus. Gairių laikymasis yra savanoriškas. Gairės tiesiogiai prisideda prie JT Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo: skatina teigiamą įmonių indėlį į ekonomikos, aplinkosaugos ir socialinę pažangą.

Kita populiari ĮSA organizavimo sistema – tarptautinės standartų organizacijos **ISO sukurtos gairės ISO 26000**, kurių tikslas – verslo organizacijas ir institucijas skatinti imtis atsakingos praktikos, aukštesnės už įstatymų reikalavimus, ir kurti pridėtinę vertę, sistemintai pateikiant visuotinai pripažintus principus įmonių ĮSA srityje. Tai tarptautinis ĮSA rekomendacijų standartas, nustatantis ĮSA užtikrinančius principus, pagrindines atsakomybės sritis ir atsakingo elgesio integraciją visos organizacijos mastu.

ISO 26000 socialinės atsakomybės principai skirstomi į:

- *Bendruosius*: apima tarptautiniu mastu pripažintų konvencijų ir deklaracijų gerbimą ir teisinių reikalavimų laikymąsi.
- *Pagrindinius*: siejami su organizacijos poveikiais ir apima tokias sritis kaip aplinkos apsauga, žmogaus teisės, įdarbinimo ir darbo praktika, vadovavimas organizacijai, skaidri veikla, bendruomenės įtraukimas ir vartotojai.
- *Veiklos*: nustatančius organizacijų veiklos gaires ir apimančius atskaitomybę, ribas, integravimą, reikšmingumą, atsižvelgiama į suinteresuotųjų šalių interesus, skaidrumą ir būvio ciklo požiūrį.

ES tam tikroms didelėms bendrovėms ar įmonių grupėms jau privaloma vadovautis **Nefinansinės ir įvairovės atskleidimo direktyva**⁷ ir atskleisti svarbią bei naudingą informaciją, pagal kurią investuotojai ir kitos suinteresuotosios šalys geriau suprastų jų raidą, veiklos rezultatus, būklę ir veiklos poveikį.

Direktyva suteikia laisvę renkantis priimtinausią informacijos pateikimo būdą: galima remtis „nacionalinėmis sistemomis, Sąjungos sistemomis, kaip antai Aplinkosaugos vadybos ir audito sistema (EMAS), arba tarptautinėmis sistemomis, kaip, tarkim, Jungtinių Tautų (JT) **Pasauliniu susitarimu**, Verslo ir žmogaus teisių pagrindiniais principais, kuriais įgyvendinama JT sistema „Apsaugoti, gerbti, padėti“, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) **gairėmis daugiašalėms įmonėms, ISO 26000 standartu**, TDO Trišale deklaracija dėl daugiašalių įmonių ir socialinės politikos principų, **Pasauline atsiskaitymo iniciatyva** (angl. *Global Reporting Initiative*, GRI) ar kitomis pripažintomis tarptautinėmis sistemomis“.⁸

DVT (angl. SDG) **darbotvarkė**. Pasaulio lyderių 2015 m. patvirtinta JT darbotvarkė – tai pasaulinė darnaus vystymosi programa, kurioje iškeliami 17 darnaus vystymosi tikslų ir 169 uždaviniai. Šiuo įsipareigojimu iki 2030 m. visame pasaulyje siekiama panaikinti skurdą ir užtikrinti darnų vystymąsi, nuošalyje nepaliekant nė vieno. Darnaus vystymosi tikslai apima konkrečius uždavinius, daugiausia dėmesio skiriant žmogaus orumui, regioniniam ir pasauliniam stabilumui, sveikai planetai, teisingoms ir atsparioms visuomenėms, klestinčiai ekonomikai. Tikslai padeda skatinti ES šalių konvergenciją, taip pat socialinę sanglaudą su kitomis pasaulio šalimis.

Dauguma autorių ir praktikų sutinka, kad pagrindinis ĮSA atskaitomybės standartas yra būtent GRI. Tarptautinis šio standarto pripažinimas rodo, kad GRI įmonėms padeda nuspręsti, kokią informaciją apie ĮSA pateikti ir kaip ją pristatyti.

⁷ Direktyva 2014/95/ES dėl nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo

⁸ Nefinansinių ataskaitų teikimo gairės (2017)

Specifiniai standartai, padedantys įgyvendinti ĮSA

Šie standartai gali būti įdiegti įmonėje greta pasirinktos bendrojo pobūdžio ĮSA valdymo gairių ir padėti atskleisti aktualius specifinius daromo poveikio aspektus. Žemiau pateikiama keletas tipinių ĮSA srityje diegiamų *sektorinių standartų*.

- **SA8000.** Sertifikuojama tarptautinė vadybos sistema, sukurta remiantis TDO konvencijomis, Visuotine žmogaus teisių deklaracija ir Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, nacionaline darbo teise. Reikalaujama sukurti vadybos sistemą, kuri teiktų naudą visai tiekimo grandinei (darbuotojams, tiekėjams, subtiekejams, subrangovams), sukurtų darbuotojų teisių ir darbo sąlygų gerinimo sistemą.
- **ISO14001.** Tai tarptautinių standartų serijos dalis, susijusi su aplinkos apsaugos vadyba. Šis standartas nustato geriausią aktyvios organizacijų poveikio aplinkai vadybos praktiką. Standartas apima pagrindinius aplinkos apsaugos veiksmingumo reikalavimus: aplinkos apsaugos teisinių reikalavimų atitiktį, jų nuolatinį gerinimą ir taršos prevenciją. Pagrindiniai standarto elementai: aplinkosaugos politika, planavimas, diegimas ir vykdymas, tikrinimas ir koregavimo veiksmai, vertinamoji vadovybės analizė. Tai pasaulyje vienas geriausiai žinomų standartų, naudojamų aplinkos apsaugos vadybos sistemoms sertifikuoti.
- **Aplinkosaugos valdymo ir audito sistema EMAS** (angl. *Eco-Management and Audit Scheme*, EMAS) ES aplinkosaugos vadybos ir audito sistema – tai savanorišku dalyvavimu grindžiama sistema, skirta vertinti, valdyti ir gerinti savo aplinkosaugos veiksmingumą. Sistema siekia skatinti nuolat gerinti ir vertinti dalyvaujančių organizacijų aplinkosaugos veiksmingumą. Pagal esmę atitinka ISO 14001 standartą, tik griežčiau reikalauja gerinti aplinkosauginę situaciją. EMAS organizacijos privalo demonstruoti atitiktį aplinkos apsaugos įstatymų reikalavimams, viešai pateikti informaciją apie reikšmingus aplinkosaugos aspektus ir susijusius aplinkosaugos tikslus, uždavinius, pagrindinius duomenis apie aplinkosaugos veiksmingumą.
- **AA1000 atskaitomybės standartas** (angl. *Assurance Standard*). „AccountAbility“ – globali organizacija, teikianti novatoriškus sprendimus ĮSA ir darnaus vystymosi klausimais. Ši organizacija išleido AA 1000 standartų grupę, kurios tikslas – padėti organizacijoms tapti socialiai atsakingesnėmis ir veiklą vykdyti remiantis tvarumo principais. Standartas nurodo principus, kuriais remiantis organizacijos diegia, valdo, vertina ir komunikuoja savo atsakingumą.

Visai įmonės SA sričiai sertifikuojamas standartas šiuo metu neegzistuoja (ISO 26000 yra tik standarto gairės, kurios nėra sertifikuojamos), tačiau atskiros įmonės ĮSA sritys, ĮSA ataskaitos gali būti audituojamos, sertifikuojamos audito specialistų.

Pastebėtina, kad įmonės savanoriškai diegia ĮSA valdymo sistemas pirmiausia dėl dviejų priežasčių, siekdamos:

- **Užtikrinti ir viršyti visų teisinių reikalavimų laikymąsi** ir sumažinti savo veiklos poveikį suinteresuotosioms šalims (pvz., įgyvendina antikorupcijos valdymo sistemą, kad darbuotojai nepažeidintų įstatymų).
- **Gerinti verslo efektyvumą ir didinti pelną** (pvz., siekdama sumažinti energijos suvartojimą, galiausiai sumažins ir išlaidas).

Vieni JSA instrumentai tinkamesni padėti išsigrąžinti politikas, kiti – kontroliuoti procesą, stebėti pažangą arba informuoti apie pasiektus rezultatus. Pagal tai JSA gairės galima suskirstyti į **strategijos** (gairės), **proceso** valdymo (įsivertinimo įrankiai) ir **atskaitomybės** (raportavimo metodikos, vertinimo indeksai) (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. JSA instrumentai pagal pagrindinę paskirtį

Tikslas	Kriterijai	Dažniausiai naudojamas instrumentas
STRATEGINIS LYGMUO. Gairių, programų, politikų, principų kūrimas	Gairės ir sistemos, padedančios pradėti – mokytis, išsigrąžinti ir sudėlioti strateginius žingsnius, sukurti atsakingos veiklos politikas, etikos ir elgesio kodeksus, atskleidžiančius vertybines nuostatas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ JT „Pasaulinis susitarimas“ ▪ EBPO gairės daugiašalėms įmonėms ▪ DVT gairės
PROCESINIS LYGMUO. Valdymo įrankiai – proceso kontrolė	Valdymo įrankiai, padedantys stebėti ir siekti tikslų, kontroliuoti procesą bei rizikas, stebėti atitiktį, nustatyti galimybes, sritis ir priemones procesams tobulinti organizacijos viduje ir tiekimo grandyse.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „Pasaulinis susitarimas“ ▪ ISO 26000 standarto gairės ▪ SA 8000, ▪ ISO 14001 ▪ EMAS ▪ „B Impact Assessment“ ▪ AA1000 ▪ „EcoVadis“ ▪ „Mia Tool“
ATSKAITINGUMO LYGMUO. Raportavimo apie rezultatus sistemos, reitingavimas, indeksai	Standartai ir sistemos, ataskaitų šablonai bei įrankiai, padedantys užtikrinti skaidrumą ir struktūruotą duomenų pateikimą suinteresuotiesiems (finansinius, nefinansinius rezultatus) ir užtikrinančių abipusį ryšį (dialogas su suinteresuotaisiais ir pranešimų apie pažeidimus sistemos, kt.).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ GRI ▪ CDP ▪ ES didžiųjų grupių nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo direktyva; ▪ Integrated Reporting (IIRC)

1.3. JSA vertinimo patikimumas: indeksai

Siekis verifikuoti socialinės atsakomybės veiklos rezultatus ir veiksmingumą ypač aktualus tarptautiniu mastu veikiančiam verslui. Visuotinai pripažįstamosiose sertifikavimo sistemose dalyvaujančioms organizacijoms gali būti suteikiami tam tikri atpažinimo ženklai, pridedantys joms išskirtinumo ir konkurencinio pranašumo. Siekiant užtikrinti JSA veiklos vertinimo patikimumą ir objektyvumą, pasirenkamos trečiųjų šalių valdomos vertinimo sistemos, dažniausiai – **indeksai**.

Palyginti su JSA organizavimo ar kontrolės instrumentais, **indeksai** įmonėms ne tik padeda įsivertinti savo JSA veiklas ir palyginti savo pasiekimus rinkoje. Remdamiesi pripažintomis JSA matavimo gairėmis (pvz. JT PS, GRI, „German Sustainability Code“, „B Impact Assessment“, „EcoVadis“, EBPO Gairės daugiašalėms įmonėms ir kt.), indeksai taip pat padeda įmonėms:

- Geriau suvokti darnaus vystymosi tikslus (DVT) ir savo vaidmenį juos įgyvendinant.
- Pasirinkti svarbiausius vidinius tobulinimo žingsnius, atsižvelgiant į bendrą įmonės strategiją.
- Suteikti informacijos investuotojams ir vertinti veiklas, atsižvelgiant į nefinansinius rodiklius.
- Pateikti duomenis su palyginamais rodikliais.
- Didžiosioms įmonėms – atitikti ES nefinansinės informacijos atskleidimo direktyvos reikalavimus.

Dauguma indeksų įtraukia tradicinės atsakingo verslo dalis: aplinkosaugą, socialinę sritį, produkto valdymą ir nagrinėja vadybinius aspektus, apimančius strateginį ir operacinį lygmenį. Paveikslėlyje žemiau pavyzdys,

kokias sritis apima tipinis JSA vertinimo indeksas:

1 pav. Tipinio JSA indekso sandara

Pagrindiniai indeksų skirtumai priklauso nuo juos administruojančios institucijos, JSA reikšmės nacionaliniu mastu ir įmonių JSA brandos. Kurdamos indeksus, šalis remiasi geriausia tarptautine praktika, parengia savo lokalius klausimynus, kuriuos užpildžiusi įmonė patenka į tam tikrus vertinimo lygmenis. Daugelis indeksų yra parengti nacionalinėmis kalbomis, todėl sunku tiksliai įvertinti jų turinį.

Galima išskirti šiuos bendrus etapus, kuriais vadovaujasi dauguma indeksų:

1. Apibrėžiamos tikslinės suinteresuotųjų grupės.
2. Nustatomi rodikliai.
3. Įtraukiami arba pašalinami sektoriai.
4. Pritaikomi „svoriai“ rodikliams.
5. Sukuriama apdovanojimų schema.
6. Apdovanojamos įmonės.
7. Įmonės gauna rekomendacijas.

Remiantis įvairių apžvelgtų šalių praktika, galima numatyti žemiau pateiktas naudas Lietuvos kontekste. Pastebėtina, kad indeksas bus naudingas verslui, viešajam sektoriui ir visuomenei.

2. NACIONALINIS VERSLO TVARUMO IR ATSAKINGUMO INDEKSAS

2.1. Tinkamiausios ĮSA vertinimo sistemos identifikavimas

Nacionalinio verslo tvarumo ir atsakingumo indekso kūrimas pagrįstas geriausia pasauline praktika, atsižvelgiant į pažangias ĮSA atskaitingumo sistemas, ES ir JT rekomendacijas ir Lietuvos verslo aktualijas.

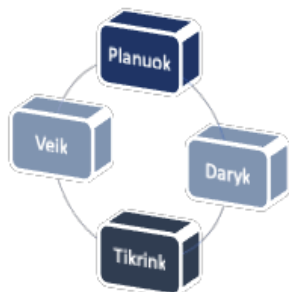
Atlikus ĮSA standartų, gairių, nacionalinių ir tarptautinių indeksų analizę, Lietuvos verslo tvarumo ir atsakingumo indeksas parengtas pasitelkiant dažniausiai naudojamų pasaulinių standartų ir gairių principus, klausimynus, kaimyninių šalių patirtį, atsižvelgiant į šalies verslo specifiką, pažengusių ĮSA tradicijų šalių rekomenduojamą praktiką.

Indekso pagrindinis tikslas – reitingavimas, t. y. sudaryti sąlygas „pasimatuoti“ savo ĮSA veiklas ir pasilyginti su kitomis įmonėmis. Reitingavimui ypač svarbus aspektas – **duomenų patikimumas**, tad indekso vartotojai turi užtikrinti, kad jų pateikiama informacija yra aiški, patikima ir duomenys atskleidžiami kiek galima tiksliau. Pagrindiniai **indekso duomenų teikimo principai** (pagal Pasaulinę atskaitingumo iniciatyvą, GRI):

1. **Subalansuotumas.** Pateikta informacija atspindi tiek teigiamus, tiek neigiamus įmonės veiksmingumo aspektus. Turi būti pasitelkiami įvairūs informacijos šaltiniai.
2. **Palyginamumas.** Teikiama informacija turi būti surinkta ir pateikta nuosekliai ir taip, kad vertintojai galėtų analizuoti pokyčius ir būtų galimybė lyginti įmonės veiksmingumą laiko atžvilgiu.
3. **Tikslumas.** Pateikiama informacija turi būti tiksli ir detali tiek, kad leistų įvertinti įmonės ĮSA veiklą.
4. **Savalaikiškumas.** Turi būti pateikiama nurodyto laikotarpio informacija.
5. **Aiškumas.** Pateikta informacija (ar pridedami dokumentai) turi būti suprantami, aiškūs ir pateikti taip, kad vertintojai lengvai galėtų ja naudotis.
6. **Patikimumas.** Informacija turi būti renkama, dokumentuojama, sudaroma ir atskleidžiama taip, kad būtų galima įsitikinti jos kokybe ir svarbumu.

Klausimai indekse grindžiami tarptautiniais ĮSA standartais ir vertinimo sistemomis pvz., JT Pasaulinio susitarimo principais, ĮSA raportavimo sistemomis GRI, ISO 26000 standarto gairės, „EcoVadis“, „B Assessment“ ir kt., taip pat atsižvelgta į kaimyninių šalių patirtį ir praktiką – Estijoje, Latvijoje taikomus ĮSA indeksus. Pastebėtina, kad daugelio šalių indeksai yra komercinio pobūdžio ir didžioji dauguma duomenų, t. y. tikslūs klausimynai, indeksų sandara, svoriai, administravimo niuansai viešai neatskleidžiami.

Įvertinus ĮSA valdymo standartus, gaires ir jų struktūras, kuriant verslo atsakomybės indeksus, pastebėta, kad esminį geros vertinimo sistemos pagrindą sudaro trys ĮSA valdymo elementai: **politika, veiksmai ir rezultatai**.

Politika → Veiksmai → Rezultatai

Šie elementai kilę iš vadinamosios PDCA ciklo koncepcijos, kuri naudojama įvairiuose valdymo standartuose visame pasaulyje. PDCA, angl. „plan-do-check-act“ (planuok-daryk-tikrink-veik) arba angl. „plan-do-check-adjust“ (planuok-veik-tikrink-koreguok) yra pasikartojantis keturių pakopų valdymo metodas, taikomas versle procesams kontroliuoti ir nuolat tobulinti.

Šių valdymo elementų reikšmė nevienoda, todėl ĮSA valdymo sritims indekse suteikiami svoriai: politika – 35 proc., veiksmai – 40 proc., rezultatai – 25 proc. Srityse vertinami šie ĮSA rodikliai (žr. lentelė Nr. 2):

2 lentelė. Indekso sistema

JSA valdymo sritys	JSA rodikliai
Politika 35 proc.	Politikos (planavimas, tikslai, uždaviniai, valdymas)
	JSA principai (pvz. Pasaulinis susitarimas, formalizavimas)
Veiksmai 40 proc.	Įgyvendintos priemonės (iniciatyvos, mokymai, kt.)
	Sertifikatai, pažymos, trečiųjų šalių auditai
Rezultatai 25 proc.	Atskaitinių duomenų prieinamumas ir kokybė
	Reputacija: suinteresuotųjų požiūris (pvz., administracinių institucijų, profesinių sąjungų, NVO ir kt.)

Indekso vartotojai turi užtikrinti, kad jų pateikiama informacija būtų aiški, konkreti, patikima, o duomenys atskleidžiami kiek galima tiksliau. Esminiai šio indekso pildymo principai pateikiami skyrelyje 2.6 „Indekso pildymo rekomendacijos“.

2.2. Indekso struktūra ir lygmenys

Vertinant įmonės atsakomybę, atsižvelgta į **JSA valdymo aspektus ir struktūrizavimą**: kokios politikos, strategijos, tvarkos, procedūros egzistuoja įmonėje, kaip organizuojamas atsakingos veiklos procesas, kaip vykdoma jo priežiūra, kontrolė, kokius klausimus apima pasirinktas JSA organizavimo instrumentas. Svarbu JSA **veiklos apibrėžimas** pagal savo poveikį ir veiklos atskaitomybę – kaip įmonė atsiskaito suinteresuotosioms šalims. Kiti svarbūs JSA aspektai susiję su darbo aplinka, aplinkos apsauga, verslo etikos ir ryšių su bendruomene principais. Indekse nagrinėjami JSA klausimai suskirstyti į 5 temas:

1. Valdymas (13 klausimų)
2. Darbo aplinka (21 klausimas)
3. Etika (9 klausimai)
4. Aplinkosauga (13 klausimų)
5. Bendruomenė (8 klausimai)

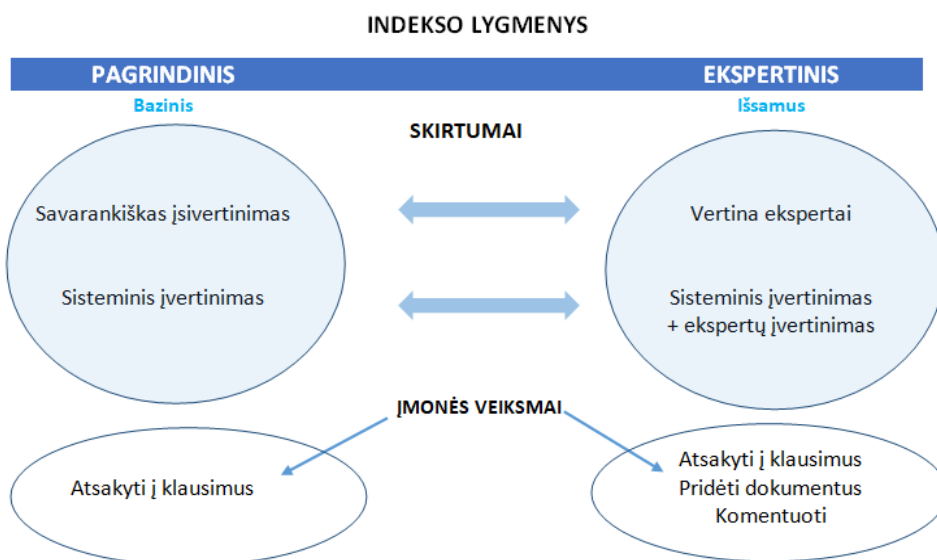
3 lentelė. Indekso temų sandara

Valdymas	Darbo aplinka	Etika	Aplinkosauga	Bendruomenė
Politikos	Darbo sąlygos	Skaidrumas	Aplinkosaugos vadyba, sertifikatai	Įtraukimas ir vystymas
Struktūrizuota veikla, standartai	Atlygis ir naudos	Antikorupcija	Išteklių naudojimas, tausojimas	Darbo vietos, integracija, įvairovė
Tiekimo grandinė, pirkimai	Tobulėjimas ir karjera	Verslo etika ir pažeidimai	Poveikių nustatymas ir atskleidimas	Bendradarbiavimas
Atskaitingumas, raportavimas	Įvairovė, lygios galimybės	Duomenų sauga ir privatumas	Klimato kaita	Parama
Suinteresuotieji (įtraukimas) ir įvertinimas	Įsitraukimas	Žmogaus teisių apsauga	Žalieji pirkimai	Socialiniai projektai

Sudarant indekso klausimyną remtasi LR įstatymais ir kitais teisės aktais, juose numatytais apibrėžtimis. Pavyzdžiui, pagal įmonės apyvartą ir darbuotojų skaičių įmonės skirstomos į dydžio kategorijas (pagal LR

Smulgiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 pakeitimo įstatymą 2017 m. sausio 12 d. Nr. XIII-192), žaliųjų pirkimų klausime esantys režiai nustatyti pagal LR nutarimą dėl nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo keitimo (2017 m. spalio 11 d. Nr. 828).

Siekiant patenkinti įvairių ir skirtingos ĮSA brandos įmonių poreikius, naujai sukurtą Indeksą sudaro du lygmenys pagal skirtingus atsakymų tipus – **pagrindinis** (bazinis) ir **ekspertinis** (išsamus), kuriam vertinti turi būti pasitelkta ekspertų pagalba (ekspertų apibūdinimas pateiktas skyriuje 2.4, p. 18).

2 pav. Indekso lygmenys

Pagrindinis klausimynas – savarankiško įsivertinimo įrankis, kurį užpildžiusios įmonė gauna automatizuotą sistemos įvertinimą, atspindintį bendrą jos ĮSA lygį ir atskirų temų (valdymo, etikos, aplinkosaugos ir t. t.) lygį. Taip pat tai galimybė patikrinti įmonės lygį rinkos atžvilgiu (t. y. klausimyną užpildžiusių įmonių atžvilgiu). Pagrindiniam klausimynui pakanka atsakyti į klausimus, pasirenkant pateikiamus variantus.

Ekspertiniame klausimyne reikia ne tik atsakyti į klausimus pasirenkant tinkamus atsakymų variantus, bet ir pateikti daugiau informacijos: paaiškinti, pakomentuoti, pateikti įrodymų, pateikti daugiau ir tikslesnių skaičiavimų, pridėti dokumentus ar pan. Visa pridedama medžiaga ir teikiami komentarai įvertinami ĮSA ekspertų – ar jie teisingi ir tinkami, tik tada jie galutinai įvertinami sistemos.

2.3. Duomenų vertinimas ir patikimumas

Indekso vertinimas pagal pagrindinį ir ekspertinį lygį atliekamas skirtingai. **Pagrindinio** varianto atveju, vertinimo balai priskiriami iškart pagal pasirinktus atsakymus. Pastabų ar komentarų pateikti nereikia, įvertinimas gaunamas iškart po užpildyto klausimyno pateikimo.

Ekspertinėje versijoje itin svarbu pateikti patvirtinančius dokumentus, įrodymus. Kiekvienas pridedamas dokumentas bus kruopščiai analizuojamas ir vertinamas. Pridedami dokumentai turi būti įrodantys konstatuojamus faktus, tokius kaip svetainių adresai, ekrano fotografijos (angl. *Screenshot*), finansinių ar metinių ataskaitų dalys, bukletai ir panašiai. Taip pat tai gali būti atsakingų padalinių vadovų raštu patvirtinti duomenys.

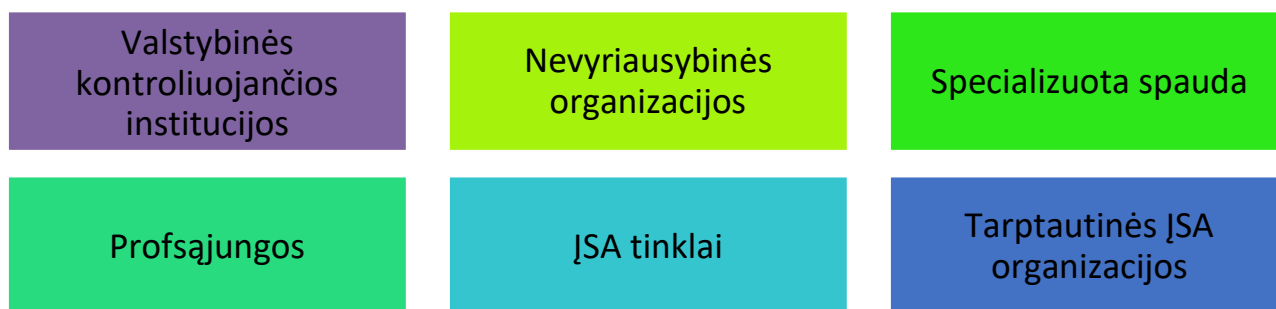
Kiekvienas atsakymas gali būti papildomas komentarais. Pateikti reikia formalius, aktualius ir patikimus dokumentus, įrodančius, kaip veikia ĮSA valdymo sistemos elementai, pvz., ĮSA politika, procedūros, sertifikatai, tvarkos, mokymo medžiaga, ataskaitos ar pan. Taip pat gali būti pateikiamos trečiųjų šalių organizacijų atliktų auditų išvados. Jei tam tikru klausimu nėra formalizuoto įmonės dokumento, sudaroma

galimybė pridėti atskirą priedą (dokumentą) – paaiškinimą. Pridedamų dokumentų vertinimo procesas gali užtrukti 4–6 savaites.

Vertintojai atliks išsamią dokumentų analizę ir sieks identifikuoti JSA sistemos valdymo elementus analizuojant visas penkias temas. Svarbiausias ne pridėtų dokumentų kiekis, o jų turinys.

Pažymėtina, kad vertintojai taip pat gali bendradarbiauti su specializuotais vietiniais ar užsienio duomenų teikėjais, siekdami nustatyti galimą tiekėjų reguliavimo, komercinę ir reputacijos riziką (pvz., CDP, kurie susiję su šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo duomenų rinkimu).

Ekspertiniam vertinimui gali būti pasitelkiama ir suinteresuotųjų šalių nuomonė. Vertintojai turės teisę peržiūrėti įvairių išorinių šaltinių (pvz., NVO, profesinių sąjungų, tarptautinių organizacijų, vietos valdžios institucijų, auditorių ir kitų organizacijų) turimą informaciją ar teirautis jų nuomonės.

3 pav. Suinteresuotosios šalys, galinčios dalyvauti vertinimo procese

Kaip anai, tai gali būti viešojo sektoriaus kontroliuojamos institucijos, tokios kaip Valstybinė darbo inspekcija, Aplinkos apsaugos agentūra, Konkurencijos tarnyba, Viešųjų pirkimų tarnyba, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Mokesčių inspekcija ir kt. Nevyriausybinės organizacijos – „Transparency International“ Lietuvos skyrius, Vystomojo bendradarbiavimo platforma, Žmogaus teisių stebėjimo institutas ir kt. JSA tinklai – Lietuvos atsakingo verslo asociacija, Investuotojų forumas ir kt. Tarptautinės JSA organizacijos – „CSR Europe“, JT Pasaulinis susitarimas ir kt. Tokiu būdu surinkti duomenys – papildomas indėlis analizuojant duomenis ir teikiant kiekvieną vertinimą.

2.4. Indekso naudojimo procesas

Indekso naudojimo procese pagrindiniai dalyviai yra vartotojas, sistemos administratorius ir ekspertas. Žemiau aprašomi pagrindiniai jų vaidmenys ir sistemos veikimo principai.

Vartotojas. Indeksą taikyti nusprendusios įmonės atstovas (toliau – vartotojas) pirmiausia pats registruojasi sistemoje, tada užregistruoja įmonę. Vienas vartotojas gali užregistruoti tik vieną įmonę. Įmonių unikalumas užtikrinamas įvedamu įmonės kodu. Vartotojas pasirenka periodą, už kurį pildomi duomenys (teikiama paraiška). Galima pasirinkti nuo vieno iki trejų metų laikotarpį. Toliau pasirenkamas vertinimo tipas – *pagrindinis* ar *ekspertinis*. Pasirinkus *pagrindinį* indekso variantą, nerodoma galimybė pateikti komentarus ir papildomus dokumentus.

Kol nebaigiama pildyti duomenų (nepasirinkta funkcija „Pateikti“), vartotojas gali persijungti iš vieno vertinimo varianto į kitą (iš *pagrindinio* į *ekspertinį* ir atvirkščiai). *Ekspertinėje* versijoje vartotojas pats gali pridėti ar šalinti dokumentus, komentarus, nuorodas – iki tos akimirkos, kol pildoma informacija (paraiška) bus pateikta. Pateiktą paraišką vertina ekspertai. Kai paraišką baigia vertinti ekspertai, vartotojas gaus apie tai pranešimą.

Vartotojas, užpildęs pasirinktą klausimyno versiją, atsakymą gauna skirtingai:

- *Pagrindinės* versijos pildymo atveju – iškart, nes tai įsivertinimo variantas.
- *Ekspertinės* versijos pildymo atveju, galutinį vertinimą įmonė gauna po to, kai ne mažiau 2 ekspertų patvirtina, kad pateikti duomenys teisingi ir tinkami. Tačiau kaip pirminę indikaciją, pagrindinį sisteminį savo atsakymų vertinimą (pasirinkusi ekspertinį variantą) įmonė gali pasižiūrėti iš karto.

Indekse gali būti pateikiami trijų rūšių grafikai: pildomojo laikotarpio ir palyginamieji retrospektyviniai (jei įmonė pateikia paraiškas už daugiau laikotarpių, o ne vien paskutinius kalendorinius metus). Įmonės įvertinimas pateikiamas grafiniu vaizdu, nurodant temas ir jų surinktą balų skaičių (ir *pagrindinio*, ir *ekspertinio* vertinimo atvejais).

Sistemas administratorius. Sistemos administratorius (angl. *System Administrator, Sysadmin*) atsako už sklandų registracijos, klausimyno ir vertinimo sistemos veikimą. Administratorius mato vartotojų sąrašą, būklę, įmonių sąrašą ir paraiškas, ekspertų sąrašą, valdo ekspertų registraciją ir duomenis sistemoje, taip pat savaiminį ekspertų priskyrimą vertinti įmonę.

Nenumatyty aplinkybių atveju, administratorius suteikia / keičia ekspertų teises, gali pakoreguoti įmonės klaidingai pasirinktus požymius (dydis, veiklos pobūdis ir pan.) ir dalyvauja esant probleminiams klausimams. Tarkim, jei tarp ekspertų vertinimų yra 25 ir daugiau proc. neatitikimas, administratorius informuoja ekspertus apie šį skirtumą, kviesdamas patikrinti teikiamus vertinimus, ar juose nėra kokių netikslumų. Jei skirtumai išlieka ir ekspertai nesusitaria dėl skirtumų sumažinimo, administratorius į vertinimą įtraukia papildomą ekspertą ir rezultatą nulemia statistinė balų persvara.

Jei nėra galimybės įtraukti papildomo eksperto, administratorius kviečia ekspertus pateikti savo vertinimų pagrindimą ir pagal šiuos pagrindimus parengia išvadą ir suteikia vertinimą. Parengtąją išvadą ir įmonei suteikiamą įvertinimo balą bendru sutarimu turi patvirtinti visi įmonę vertinę ekspertai.

Ekspertas. Indekse įmonių vertinimo ekspertai turi atitikti specialius kriterijus. Pagrindinis – patirtis dirbant su įmonių socialine atsakomybe tiesiogiai versle. Pageidautina ne mažesnė nei 4 metų ĮSA srities praktinė patirtis. Ekspertas taip pat gali turėti papildomų pasirenkamų prioritetų – tam tikras papildomas savo kompetencijos sritis, kurias gali nurodyti savo eksperto registracijos anketoje. Pvz., nurodoma specifinė sritis – personalo valdymas, miškininkystė ar energetika.

Tokiu atveju, registruojantis tos srities įmonei, sistema pirmiausia pasiūlys atlikti įvertinimą būtent šiam ekspertui. Reikalavimus ekspertams nustato ir apibrėžia indekso valdytojas. Ekspertų atranką ir probleminius klausimus, susijusius su indekso taikymu, sprendžia sistemos administratorius.

Ekspertą įmonei vertinti parenka sistema atsitiktiniu (angl. *Random*) principu. Tačiau, kaip minėta, registruodamasis sistemoje kiekvienas ekspertas gali nurodyti savo prioritetus ir, jei sutampa įmonės veiklos pobūdis ir eksperto prioritetas, vertinimo paraiška pirmiausia bus siunčiama prioritetą nurodžiusiam ekspertui.

Prisijungęs prie sistemos ekspertas mato, kaip įmonė vertinama automatiškai (sistemos sugeneruotas rezultatas). Ekspertas sistemoje mato kiekvieno klausimo vertinimą ir sistemos priskirtus balus. Eksperto užduotis – patvirtinti, kad įmonės papildomai prie atsakymo pridedami komentarai, paaiškinimai ir / ar dokumentai yra tinkami, todėl sistemos suteiktas vertinimas yra teisingas.

Ekspertas vertina įmonės atsakymą ir tikrina, ar pridedama medžiaga laikytina tinkamu įrodymu, ar įrodoma tik iš dalies, ar įrodymai pagrįsti, ar vertintini kaip pažangi ir pavyzdinė praktika (žemiau, lentelėje Nr. 5, pateikiamas pavyzdys, kokie aspektai ir kaip vertinami sistemoje).

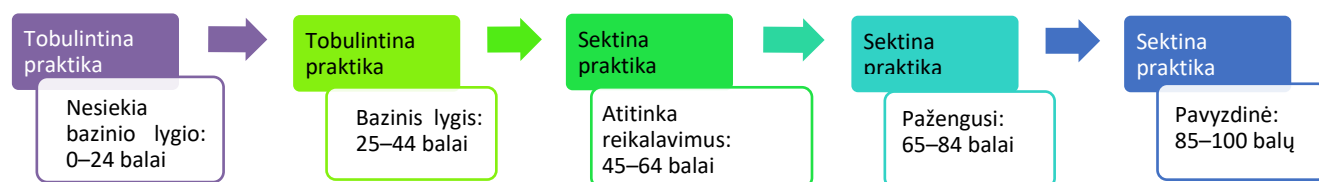
Sistemos suteiktas balas įmonei patvirtinamas, kai ekspertas sistemoje įrašo tokį patį savo balą.

Ekspertas taip pat turi teisę koreguoti sistemos suteiktą balą, jei mano, kad to reikia, tarkim, sistema neleidžia suteikti didesnio vertinimo esant kokiam nors pažeidimui, tačiau ekspertas mano, kad tas pažeidimas nėra reikšmingas arba atvirkščiai – gali sumažinti sistemos priskirtą balą, jei įmonės pasiekimai, eksperto matymu, tokiam rezultatui yra per maži.

Jei ekspertas dėl kokių nors svarbių aplinkybių negali vertinti paraiškos, kitam ekspertui ją perduoti galima tik su administratoriaus pagalba, situaciją registruojant sistemoje. Papildomi ekspertai vertinti tą pačią paraišką gali būti įtraukiami atvejais, jei esamos ekspertų vertinimo komandos (t. y. ne mažiau dvejų ekspertų) nuomonės išsiskiria 25 proc. ar daugiau, ir jei komandai nepavyko sutarti dėl vertinimo patiemis (administratoriui informavus apie esamą skirtumą ir prašymą peržiūrėti savo vertinimą, pateikti argumentuotus komentarus).

2.5. Rezultatų skaičiavimas

Indekso klausimynas padalytas į 5 temas, turinčias skirtingą klausimų skaičių. Užpildžiusios klausimyną įmonės gauna savo socialinės atsakomybės veikslių lygio įvertinimą, kuris suteikiamas pagal surinktų balų skaičių. Įmonės ĮSA praktikos pasiekimai įvertinami: Pavyzdinė – 85–100, Pažangi – 65–84, Atitinkanti reikalavimus – 45–64, Bazinio lygio – 25–44, Nesiekianti bazinio lygio – 0–24.

4 pav. Įmonių grupavimas pagal indekso rezultatus

Įvertinus visas 5 temas, įmonė gali surinkti nuo 0 iki 100 balų pagal atitinkamą kriterijų išpildymą:

4 lentelė. Indekso balų skyrimo sistema

Pavyzdinė	Pažangi	Atitinkanti reikalavimus	Bazinis lygis	Nesiekianti bazinio lygio
84–100 balų	65–84 balai	45–64 balai	25–44 balai	0–24 balai
Nuoseklūs ir inovatyvūs veiksmai; išorinis pripažinimas	Beveik visi reikalaujami kriterijai yra įgyvendinami	Ne visi kriterijai įgyvendinami, bet pateiktieji yra kokybiški	Kriterijai įgyvendinami nepakankamai arba jų tik dalis	Nepateikta arba nėra apčiuopiamų duomenų (negali būti įvertinti trečiųjų šalių)

Skaičiavime taikomi trijų rūšių koeficientai: pagal **dydį**, **veiklos pobūdį** ir **temą**. Atsižvelgiant į tai, suteikiami skirtingi klausimų **svoriai**. Pagal įmonės pasirinktus atsakymus, gauti įverčiai skirstomi į ĮSA **valdymo sritis** (politika, veiksmai, rezultatai).

Pirmiausia pateikiami įmonės **dydžio** (maža, vidutinė, didelė) ir **veiklos pobūdžio** (gamyba, paslaugos, gamyba / paslaugos) koeficientai, darantys įtaką **temos** (valdymas, etika, darbo aplinka, bendruomenė, aplinkosauga) koeficientui. Priklausomai nuo įmonės dydžio (darbuotojų skaičiaus ir apyvartos) ir veiklos pobūdžio (gamyba / paslaugos, gamyba ir paslaugos), indekse skaičiuojami devyni rezultatų variantai, atsižvelgiant, ar įmonė yra:

- 1) didelė – gamybos, didelė – paslaugų, didelė – gamybos / paslaugų;
- 2) vidutinė – gamybos, vidutinė – paslaugų, vidutinė – gamybos / paslaugų;

3) maža – gamybos, maža – paslaugų, maža – gamybos / paslaugų.

Pavyzdžiui, vertinant **politikos** dalį, didesnė atsakomybė ir klausimo svoris tenka stambiam verslui, tuo tarpu smulkiam tai nėra taip svarbu – formalizuoto proceso turėjimas / neturėjimas mažai įmonei nedarys didesnės įtakos galutiniam rezultatui, t. y. stambesnė (daugiau poveikio aplinkai daranti įmonė) turi aukštesnius reikalavimus nei maža įmonė, todėl politikos klausimų svoris yra didesnis didelėje įmonėje, nes laikomas reikšmingesniu vertinant pasiekimus. Vidutinėje ar mažoje svarbesniu laikomas **veiksmas** nei jo **formalizavimas**, o didelei įmonei toks atvejis vertinant JSA būty silpna vieta. Aplinkosauga yra gerokai svarbesnė didelėse gamybinėse įmonėse, mažiau svarbi – paslaugų sektoriuje ir t. t.

Kiekvienas klausimas turi požymį – priskyrimą vienai iš trijų **JSA valdymo sričių** – politikai, veiksams arba rezultatams, iš kurių kiekviena turi skirtingą vertę (politika – 35 proc., veiksmai – 40 proc., rezultatai – 25 proc.).

Pritaikius įmonės dydžio ir veiklos pobūdžio koeficientą, indekse jūsų pasirinktiems klausimų atsakymams yra suteikiamos vertės – taškai nuo 0 iki 4. Atsakymo vertė sistemoje dauginama iš klausimo svorio, suteikiamo pagal bendrą temos klausimų kiekį.

5 lentelė. *Indekso sandara: verčių suteikimas*

JSA valdymo sritys	JSA aspektai, vertinami temose (pavyzdžiai)	Pateiktų atsakymų vertinimas taškais (0–4)
Politika 35 proc.	Politikos, tikslai, valdymas Metodikos ir principai, iniciatyvos	0 – nėra įrodymų 1 – iš dalies įrodoma
Veiksmai 40 proc.	Įgyvendinti veiksmai (tvarkos, mokymai, kt.) Sertifikatai, pažymos, išoriniai auditai	2 – pateikti įrodymai 3 – pažangu
Rezultatai 25 proc.	Atskaitingumas, jo pasiekiamumas, kokybė Suinteresuotųjų vertinimas, apdovanojimai	4 – pavyzdinė praktika

(Vertinimą nuo 0 iki 4 sistemoje mato ir ekspertai, kurie, pagal pridedamus dokumentus įvertinę, ar vartotojas pagrindė savo atsakymą tinkamais dokumentais ar komentarais, suteikia tokį patį arba pateikia savo vertinimą nuo 0 iki 4.)

Sistemoje atsakymo vertės konvertuojamos į taškus nuo 0 iki 4 (1=25). Taškai sumuojami pagal temas – kiekvienoje temoje maksimaliai 100 taškų - ir verčiami balais pritaikius **temos** koeficientą (valdymas, etika, darbo aplinka, bendruomenė, aplinkosauga). Jų suma ir lemia bendrą rezultatą, kurio maksimumas – 100 balų.

Galutinį rezultatą gali veikti specialūs **rizikos veiksniai**: klausimai, susiję su pažeidimais **etikos, aplinkosaugos ir darbo aplinkos** srityje. Tuo atveju, jei yra bent vienas atsakymų pasirinkimas iš rizikos klausimų tarpo, surinktam balų skaičiui galiausiai pritaikomas rizikos veiksmų klausimų koeficientas, galintis daryti didelę įtaką rezultatui: vieną pažeidimą deklaravusi įmonė galutiniame rezultate gauna 64 proc. savo surinktų balų, du trys pažeidimai sumažina balus iki 44 proc. jų pradinės vertės, o keturi ir daugiau pažeidimų – iki 24 proc. pradinės balų vertės.

Tad rezultatų skaičiavimo proceso eiga:

- 1) Klausimo atsakymo vertės (0–1–2–3–4) konvertuojamos į (0–25–50–75–100).
- 2) Atsakymo vertė padauginama iš klausimo svorio = Dydžio koef. x Veiklos pobūdžio koef. Taškai sumuojami.
- 3) Temos taškai padauginami iš temos koef.
- 4) Temų balai sumuojami: Valdymas + Etika + Darbo aplinka + Bendruomenė + Aplinkosauga.

- 5) Įvertinamas rizikos faktorius.
- 6) Gautas rezultatas – balas nuo 0–100, atspindintis įmonės ĮSA indekso pasiekimus.

Pavyzdys: didelė gamyba užsiimanti įmonė X, atsakiusi į indekso klausimus, surinko 82 balus. Įmonė mato atskirų **temų** vertinimą: valdymas – 19, etika – 11, bendruomenė – 18, aplinkosauga – 16. Tačiau etikos pažeidimai sumažino galutinį rezultatą iki 52 (t. y. liko 64 proc. pradinės sumos).

6 lentelė. Įmonės įvertinimo pavyzdys

Temos	Balai	ĮSA sritys
1. Valdymas	15	Politika 9 taškai; Veiksmai 31 taškas; Rezultatai 25 taškai
2. Etika	22	Politika 35 taškai; Veiksmai 40 taškų; Rezultatai 25 taškai;
3. Darbo aplinka	24	Politika 35 taškai; Veiksmai 36 taškai; Rezultatai 25 taškai;
4. Bendruomenė	3	Politika 9 taškai; Veiksmai 25 taškai; Rezultatai 25 taškai;
5. Aplinkosauga	18	Politika 35 taškai; Veiksmai 22 taškai; Rezultatai 16 taškų;
Bendra temų suma		82
Bendras rezultatas po rizikos:		52 (64 proc.)

Galutinis įmonės ĮSA vertinimo rezultatas – **52**, t. y. trečias iš penkių vertinimo skalėje (žr. 7 lentelė): **atitinkanti reikalavimus, ĮSA praktika – vertinga**.

7 lentelė. Indekso balai ir rezultatai

Balai	Kriterijai	ĮSA veiklos įvertinimas	
85–100	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Politikos, struktūruota ir proaktyvi ĮSA veikla ▪ Apčiuopiami rezultatai esminiais aspektais, išsami jų įgyvendinimo informacija ▪ Išsami ĮSA ataskaita, veiklos rodikliai ▪ Inovatyvi praktika ▪ Išorinis pripažinimas 	Pavyzdinė	Vertinga ĮSA praktika
65–84	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Politikos, struktūruota ir proaktyvi ĮSA veikla ▪ Apčiuopiami rezultatai esminiais aspektais, išsami jų įgyvendinimo informacija ▪ Reikšmingus aspektus apimanti ĮSA ataskaita, veiklos rodikliai 	Pažangi	
45–64	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Politikos, struktūruota ir proaktyvi ĮSA veikla ▪ Apčiuopiami rezultatai esminiais aspektais ▪ Atskaitingumas pagrindiniais aspektais, veiklos rodikliai 	Atitinkanti reikalavimus	
25–44	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yra pagrindiniai duomenys; kai kurios politikos, mažai struktūruota ĮSA veikla ▪ Nedaug veiksmų, pasirinktais klausimais, veiksmai – reaktyvūs 	Bazinio lygio	Tobulintina ĮSA praktika
0–24	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nėra politikų ar konkrečių ĮSA veiksmų ▪ Įrodyti pažeidimų atvejai (pvz., aplinkosaugos pažeidimai, korupcija, kyšininkavimas ar pan.) 	Nesiekianti bazinio lygio	

Ši vertinimo skalė leidžia nustatyti bendrą įmonės ĮSA (absoliučiais skaičiais), temų vertinimą ir matyti tobulintinus aspektus. Indekso vartotojas gauna apibendrintą savo ĮSA lygio įvertinimą – galutinį balą ir temų balų lentelę – pasiekimus pagal atskiras ĮSA temas. Vartotojai taip pat gali pateikti savo kelerių metų duomenis ir palyginti ĮSA progresą.

Įmonė taip pat gali matyti savo pasiekimų lygį tarp kitų įmonių, pasirinkusių tuos pačius kriterijus (dydis, veiklos pobūdis, veiklos apibūdinimas pagal EVRK klasifikatorių).

Ekspertinio vertinimo atveju, įmonė gauna ekspertų patvirtinimą apie savo ĮSA pasiekimų lygį ir nurodytas konkrečias tobulintinas sritis, pageidaujant – rekomendacijas. Ekspertai gali detalizuoti – nurodyti ĮSA sritis (politika, veiksmai, rezultatai), kaip temų balai surinkti.

Ekspertiniame lygmenyje duomenis teikiančių įmonių paraiškos (užpildyti duomenys) taip pat galėtų dalyvauti ir vertinant geriausius metinius ĮSA pasiekimus.

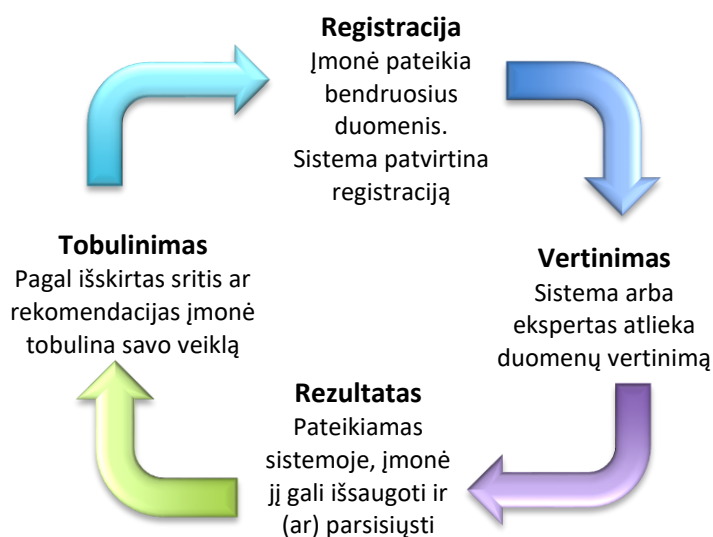
2.6. Indekso pildymo rekomendacijos

Indekso vertinimui gauti reikalingi du žingsniai – registracija ir tinkamas viso klausimyno užpildymas. Sistema neleis pateikti klausimyno vertinimui, kol nebus atsakyta į visus klausimus.

Pagrindiniai indekso proceso žingsniai:

1. Registracija (įmonė pateikia bendruosius duomenis. Sistema patvirtina registraciją), indekso pildymas (įmonės surenka visus įrodančius dokumentus, pildo klausimyną).
2. Vertinimas (sistema arba ekspertas atlieka duomenų vertinimą).
3. Rezultatas (pateikiamas sistemoje, įmonė jį gali išsaugoti ir (ar) parsisiųsti).
4. Tobulinimas (pagal išskirtas sritis ar rekomendacijas įmonė tobulina savo veiklą).

Pirmiausia indekso vartotojas turi užpildyti registracijos formą ir pasirinkti vertinimo tipą (Pagrindinį arba Ekspertinį). Klausimynas prasideda nuo „Bendrųjų duomenų“ dalies, kuri nėra vertinama balais, tačiau būtina norint atlikti tiek pagrindinį, tiek ekspertinį vertinimą.

5 pav. Indekso procesas: duomenys ir rezultatai

Pildyti rekomenduojama paskirti koordinatorių (ĮSA koordinuojantis asmuo) ir pasitelkti tuos darbuotojus, kurie dirba su įmonės strategija ar atitinkamais klausimais. Didelės ir vidutinės įmonės gali sukurti darbo grupes tam tikriems klausimams aptarti. Pageidautina, kad klausimyną pildantis asmuo būtų atsakingas už ĮSA klausimus įmonėje ar turėtų žinių bei praktikos, kaip yra organizuojama ir vykdoma ĮSA veikla. Kitu atveju rekomenduotina pasitelkti išorinę pagalbą pildant klausimyną, pvz., pasitelkti pažangesnių įmonių ar ĮSA

ekspertų pagalbą arba sustiprinti vidines kompetencijas apie ĮSA, naudojantis informaciniais šaltiniais, dalyvaujant mokymuose.

Priklausomai nuo pildomos indekso versijos (pagrindinė ar ekspertinė), informacijai surinkti gali prireikti ir keleto valandų, ir kelių dienų ar savaitių – tai priklauso nuo įmonės dydžio, specifikos ir informacijos saugojimo tvarkos. Tuo tarpu pildymas užima nepalyginamai mažiau laiko, daugiausia jo gali tekti skirti parengti komentarams (ekspertinio vertinimo atveju) ir pridėti patvirtintiems dokumentams.

SVARBU! Visa informacija, išskyrus VALDYMO dalį, kur gali būti pristatomi ir ankstesni veiksmai, turi būti pateikiama už praėjusius kalendorinius metus.

Atkreiptinas dėmesys, kad indekso klausimuose vartojami apibūdinimai, pavadinimai ar sąvokos nebūtinai sutaps su įmonėje vartojamais terminais, tačiau tai neturėtų keisti galimybės tiksliai atsakyti į klausimą. Šį aspektą reikėtų vertinti kūrybiškai, tačiau svarbu, kad tai neiškreiptų tiesos apie siekiamą išsiaiškinti aspektą.

Indekso vartotojams rekomenduojama prieš pradėdant pildyti klausimyną atidžiai perskaityti klausimus ir jų paaiškinimus, kurie pateikiami prie kiekvieno klausimo. Vienas klausimas apima tam tikrą atsakinėjamos temos vertinimo aspektą (politiką, veiksmus ar rezultatus). Daugumai klausimų atsakyti reikės pasitelkti skirtingų įmonės darbuotojų valdomą informaciją. Tam reikės personalo, finansų, audito, ūkio, komunikacijos ir kitų sričių kolegų pagalbos.

Indeksas, kaip įsivertinimo įrankis, gali padėti nustatyti įmonės ĮSA esamą padėtį ir tapti atspirties tašku atsakomybės ir tvarumo veikloms tobulinti. Pastebėtina, kad į klausimus reikia atsakyti sąžiningai, atspindint realią situaciją, nesiekiant jos parodyti geresne, nei yra iš tikrųjų. Tik tokiu atveju šis įrankis suteiks įmonei didžiausią naudą. Tai ypač aktualu pildant **pagrindinę** indekso versiją, nes pateikti atsakymai nebus tikrinami. **Ekspertinio** klausimyno atveju bus kreipiamas ypatingas dėmesys pateiktų dokumentų analizei, jų patikimumo vertinimui ir lyginimui su informacija, gauta iš interesų grupių.

Gavus savarankišką įvertinimą, reikia turėti omenyje, kad tai svarbiausia **pačios įmonės tobulėjimui**, o pasilyginimas su kitais rinkos dalyviais yra vertintinas atsargiau, nes kitų įmonių savikontrolė ir duomenų pildymo atsakingumas, sąžiningumas gali skirtis. Tad svarbiausia indekso savęs įvertinimo dalies paskirtis – įsivertinti savo ĮSA veiklas ir siekti išsiaiškinti tobulintinas sritis.

APIBENDRINIMAS

Iki šiol Lietuvai neturint vieningo objektyvaus JSA veiklos vertinimo įrankio, tikimasi, kad šis verslo tvarumo ir atsakingumo indeksas padės matuoti pažangą JSA srityje **pagal objektyvius rodiklius** ir teikti apie tai informaciją – didinti JSA duomenų prieinamumo gerinimą.

Kuriamo Lietuvos verslo tvarumo ir atsakingumo indekso nauda	Sukurtas įrankis pritaikytas Lietuvos specifikai
	Tiks naudoti tiek didelėms įmonėms, tiek mažoms ir vidutinėms įmonėms
	Leis objektyviai (pagal aiškius kriterijus) matuoti, vertinti verslo subjektų pažangą JSA srityje
	Leis socialiai atsakingas įmones palyginti tarpusavyje, reitinguoti
	Remiantis indekso duomenimis, bus galima organizuoti (arba taikyti kaip dalinį kriterijų) atsakingiausių verslo subjektų rinkimus, apdovanojimus
	Įgalins identifikuoti savo stipriąsias sritis, kurias reikia išlaikyti, ir silpnąsias, kurias reikia sustiprinti
	Padidins verslo subjektų skaidrumą, atvirumą visuomenei, t. y. aiški žinia interesų grupėms
	Gerins įmonių reputaciją ir įvaizdį, suteiks ilgalaikį konkurencinį verslo pranašumą
	Didins įmonių patrauklumą darbuotojams
	Didins verslo patrauklumą investuotojams
	Prisidės prie šalies darnaus vystymosi, ES ir globalių tikslų įgyvendinimo
	Galimybė sukurti bendrą indeksą Baltijos šalių įmonėms
	Bus naudingas DVT įgyvendinimui versle

Lietuvos verslo tvarumo ir atsakomybės vertinimo indeksas yra įmonėms skirta JSA veiksmingumo vertinimo priemonė, matuojanti atskirų įmonių indėlį į darnų vystymąsi, nustatanti jų tobulinimosi sritis, leidžianti pažvelgti į bendrą padėtį rinkoje ir palyginti įmonių JSA veiklas.

Savarankiškai pildydamos klausimyną įmonės gali įsivertinti ir palyginti savo JSA veiksmingumą tam tikru laiku ir tarp kitų įmonių, kad susitelktų į tobulintinus aspektus planuodamos ateities veiksmus. Ekspertinio vertinimo rekomendacijas įmonės turėtų taikyti atsižvelgdamos į savo organizacijos kultūrą, savo JSA strategijos ir įsipareigojimų aplinkybes ir tikslus bei turinį. Indeksas tinka tiek mažoms, tiek didelėms įmonėms ir nepriklauso nuo veiklos pobūdžio.

Padėdamas pamatuoti socialinį ir aplinkosauginį poveikį, verslo etikos aspektus, indeksas taip pat gali būti taikomas siekiant patikrinti, kaip įgyvendinama ES direktyva dėl atskleistų nefinansinių duomenų, taip pat savo JSA lygiui pasimatuoti, jis gali būti vertingas įmonėms, kurios atlieka savo atsakomybės vertinimą pagal populiarias „EcoVadis“ gaires.

Metodikos priedai – visų temų klausimynas ir vartotojo instrukcija.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

AccountAbility Assurance Standart. Prieiga internete: <https://www.accountability.org/standards/>

Alijošaitė, A. Atsakomybė versle: ką turime ir ko trūksta Lietuvoje? Baltijos šalių tyrimo kontekstas, 2015. <https://www.lietuva2030.lt/lt/download/1620d95e807b16c6ae3c2ed0c2e27affd8a07dec01308551ed/1>

Apie įmonių socialinę atsakomybę, SADM. Prieiga internete: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/darbo-rinka-uzimtumas/imoniu-socialine-atsakomybe-isa/apie-imoniu-socialine-atsakomybe>

Pranešimas atvirame pažangos forume „Socialiai atsakingas verslas 2015: kur link judame?“ Prieiga internete:

<https://www.lietuva2030.lt/lt/download/1620d95e807b16c6ae3c2ed0c2e27affd8a07dec01308551ed/1>

Direktyva 2014/95/ES dėl nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo, EURLEX puslapis. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/LSU/?uri=CELEX%3A32014L0095>

EBPO gairės daugiašalėms įmonėms. Prieiga internete: <http://www.oecd.org/corporate/mne/>

Nefinansinių ataskaitų teikimo gairės. Prieiga internete: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52017XC0705(01))

Eco management and audit scheme. Prieiga internete: <http://ec.europa.eu/environment/emas/>

Europos Komisijos „Atnaujinta Europos Sąjungos 2011–2014 m. įmonių socialinės atsakomybės strategija“

Global Value Toolkit. Prieiga internete: <https://www.global-value.eu/toolkit/>

ISO14001 environmental-management standard. Prieiga internete: <https://www.iso.org/iso-14001-environmental-management.html>

Global Reporting Initiative. Prieiga internete: <https://www.globalreporting.org/>

ISO26000 gairių standartas. Prieiga internete: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>

SA8000 Standart. Prieiga internete: <http://www.sa-intl.org>

SDG Business hub. Prieiga internete: <https://sdghub.com/>

UN Global Compact svetainė. Prieiga internete: <https://globalcompactselfassessment.org/>

Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/nacionaliniai-darnaus-vystymosi-rodikliai>

Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija. Socialinių mokslų studijos, 3(4), p. 1281–1297. Prieiga internete: https://www.mruni.eu/upload/iblock/d87/7_Leliqxiene_Sadauskas.pdf. Šaltinis: Leliūgienė, I., Sadauskas, J. (2011)

Žaliųjų pirkimų apibrėžimas: <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/kitos-veiklos-sritys/zalieji-pirkimai>

Mažos, vidutinės ir didelės įmonės samprata pateikiama pagal Lietuvos Respublikos Smulčiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 pakeitimo įstatymą 2017 m. sausio 12 d. Nr. XIII-192. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/468c37b3dd5211e6be918a531b2126ab>

PRIEDAI

1 priedas. Klausimynas

2 priedas. Verslo tvarumo ir atsakingumo indekso vartotojo instrukcija